

KARIO

Eina sykį savaitėje.

Kaina: 3 mėn. 10 auks.,
6 mėn. 20 auks., 12 mėn.
35 auks. Atskiri numeriai
— 80 skatlikų —

Adresas: Kaunas, Laisvės Alėja 12 Nr. „Kario“
Redakcija. Telef. 90 Nr.

Nr. 50 (134)

Kaunas, 1921 m. gruodžio mėn. 15 diena.

III metai.

A. A.
GARBINGA RAŠYTOJA

JULIA ŽYMANTIENĖ ŽEMAITĖ

sulaukus 76 metų amžiaus mirė Mariampolėje š. m. gruodžio 7 d. 2 v. 30 min. po pietų.

Ilsėkis ramiai iš liaudies gelmių senelė būdama iškilus, skaisčiaja meile vargo žmonių gyvenimą nušvietus ir visų giliają pagarbą savo nesavimeilingais darbais nusipelnius!

„Kario“ Redakcija

A. A.

Kap. Petriui Narkūnui.

Šių metų 14. IX I pėstininkų D. L. K. Gedimino pulko karių būrelis, su pulko vadu prišaky, nulydėjo Kauno kapinyne vieną iš narsiųjų savo kovos draugų — kapitoną Petrą Narkūną, piktos ligos iš pulko šeimos išplėšę.

Vellionis įstojo pulkan dar 1919 m. pabaigoj — pabėgęs iš bolševikų okupuotų vietų, pulkui stovint Salakų-Dusetų rajone.

Didžiajame kare vellionis buvo sunkiai sužeistas Austrų fronte ir kaip sužeistas pateko Austrų nelaisvėn, kame veik visą laiką išgulėjo ligoninėje.

Nežiūrint to, pulke būdamas, buvo pilnas energijos, drąsos ir gero ūpo.

Savo linksmu ir atviru būdu patraukė į sav kareivius, kurie jį gerbė ir mylėjo.

Neteko jam žūti kovoj už nepriklausomybę, del kurios buvo tvirtai pasiryžęs, reikalui esant, gyvybę paaukoti.

Piktoji liga, ilgų karo metų nenormalio gyvenimo vaisius, nunešė jį, nesulaukusį pamatyti savo darbų vaisiaus, taip sunkioj Tėvynei valandoj, į kapus.

Ilsėkis kovos draugel..

Tu visumet pirmas, nežinodamas baimės ir pavojaus savo kuopai rodydavai narsumo pavyzdį ir užtat visumet jos žygius lydėjo pasisekimas.

Tavo vardas ir darbai bus įrašyti į pulko įstoimo lapus ir amžinai gyvens Gediminiečių širdyse.

V. St.

Rengiamas švenčių „Kario“ numeris. Turinys ypatingas, šventėms pritaikintas.

Bus eilėraščių, apsakymėlių ir šiaip daug skaitymui medžiagos.

Red.

Mokslas—žmogaus gyvenimo pamatas.

Kiekvienas karo pralaimėjimas, kiekvienas sunkaus laiko išgyvenimas, aiškiai rodo, kad visada laimėja ta šalis, kuri kultūringesnė, kur labiau švietesni žmonės.

Mūsų laikų dauguma pavyzdžių pateisina tai, kad žmonijos pajėgą ir turta sudaro žinių suma, kurią ta šalis turi. Ten, kur žmonės neišsilavinę, kur kultūra silpna, žemė duoda daug mažiau derliaus, mažiau išsiplėtojus pramonė ir prekyba, daugiau žmonių miršta, nemokėdami apsaugoti nuo ligų, žmonės nepajįsta gamtos ir todėl jiems sunkiau apgalėti audringą jos pajėgą.

Mažutės valstybės Japonijos laimėjimai kovoje su milžiniškomis, bet tamsiomis, valstybėmis—Kinomis ir Rusija yra išsiplėtojusio Japonijos švietimo vaisius. Japonija pradėjusi prieš 30—40 metų energingai kovoti su tamsa, dabar nebeteri savo valstybės nė vieno nemokančio skaityti — rašyti piliečio. Dabar su ja rimtai skaitosi net tokios dideios valstybės, kaip Amerika ir Anglija.

Tačiau ar galima gi pasakyti, kad viskas priklauso tikrai nuo mokyklos. Mokykla kaip tokia, kaip pradedamoji taip ir vidurinė ypač, kada mūsų mokyklose tebevartojamas dažnai pasenėjęs, netinkamas mo-

LIT. V. St.
REDAKCIJA
BIBLIOTEKA

kymo būdas, toli gražu neprirengia žmogaus taip patiam reikalaujančiam visašališko išsilavinimo gyvenimui.

Pradedamoji arba vidurinė mokykla, jeigu tik ji žmogaus nesudomina, neprirengia jo savarankiam galvojimui ir neišmoko savitai veikti, o tokių mokyklų Lietuvoje dauguma — ji nepasiekia tikslo. Jeigu mokinys išėjęs iš mokyklos nustoja skaityti knygas, laikraščius, tai po kiek laiko išdulka iš jo galvos visos mokykloje gautos žinios ir lieka kišeneje vien tik liudymas apie mokyklos baigimą.

Mūsų laikais mokslas nėra papuošalas arba labdarybės dalykas, bet pamatinis ir gilus socialio ir ekonominio gyvenimo reikalavimas. Anksčiau gyvenimą kūrė atskiri asmenys — narsuoliai, dabar gi piliečiai, plačiosios žmonių minios. Todėl masė turi būti kultūringa, nes kitaip ji gali pakliūti į kokio gudruolio vergiją.

Be garbingos kultūros įtakos, žodis „demokratija“ bus tuščias balsas pats gi demokratizmas gali likti tų idealų vykdytojai pavojinga utopija, jeigu bus nekultūringi žmonės.

Kiekvieną dieną darosi vis aiškiau ir aiškiau, kad kiekviena darbo šaka reikalauja savo technikų žinovų, tas trūkumas labai aiškiai matyti Lietuvoje. Stambi pramonė prekyba, bei žemės ūkis reikalingi kultūros kaip būtino ekonominio pamato. Mašina visur pradeda mainyti žmogų. Žmogus ją turi valdyti, jai vadovauti. Mašina atlieka darbą už 10 — 100 — 1000 darbininkų. Ir tokie mašinos vadovauti, kad jos nesugadinus, reikalingos žinios. Juo daugiau žmogus turi žinių, juo greičiau jis supranta ir atlieka savo darbą ir tuo daugiau uždirba. Anglijos, Amerikos arba Vokietijos darbininkai, daugiau turi žinių mažiau išleidami pajėgų, daugiau uždirba kaip Lietuvos arba Rusijos darbininkai.

Labiau išsilavinę darbininkai galėtų daug ką nuveikti ir visuomenės srityje steigdami įvairias kooperacijas įstaigas, kur gaunamas pelnas galėtų būti sunaudotas tarpusavio susiželpimui bei kultūros — švietimo reikalams. Toliau, tamsumas ir nekultūringumas apsiereiškia ir tame, kad Lietuvoje labai yra išsiplatinusi girtuoklybė. Kiekviename žingsnyje akis bado iškabos: „Alus, vynas, degtinė“, bet labai sunku surasti iškaba: „kursai“, „muzėjus“, „biblioteka“, „klubas“. Reikalingumą šviestis pripažįsta visi, bet kodėl tai visgi ypač tarp suaugusiųjų labai silpnai šis darbas vystosi.

Dabar kalbama apie visuotino priverčiamo vaikų mokymo įvedimą. Reikia pagalvoti ir apie tai, kas padaryti, kad davus galimybės įgyti mokslo ir tiems, kurie įvairių aplinkybių verčiami negalėjo savo laiku baigti mokyklos. Juk jaunuomenė baigusi mokyklą visgi reikalinga kultūringos įtakos, nes kaip jau aukščiau minėta, mokykla toli gražu, neprirengia žmogaus gyvenimui.

Teisingas ir greitas visuomenės ūkio ir Valstybės plėtojimas galimas tik tada, kada tos šalies žmonės pasiekė aukštą kultūros laipsnį.

Lig šiol suaugusiųjų švietimas dar tebėra labdarybės darbas. Reikėtų jau rimtai pagalvoti, kad plačiai suorganizavus įvairias įstaigas suaugusiems, kaip visai nebuvusiems mokykloje taip ir baigusiems, kur vieni galėtų mokytis iš pradžių, o kiti lavintis toliau. Nors šioje srityje ir daroma šis tas, bet tai yra tik lašas jūrose.

Suaugusiųjų švietimo įstaigos turi būti laboratorinės, pritaikomos, kaip miestuose, taip ir kaimuose. Tokios laboratorijos — mokyklos turi budinti žmogaus protą, suinteresuoti jį, duoti progos pačiam padedant mokytojų patirti įvairių mokslo žinių.

Žinojimą neveltui lygina su šviesa: be žinių nesimato, kur ir kuriuo keliu eiti. Žinlomis remiasi

visi mūsų idealai, žinios išaiškino, kuriuo būdu praktikoje vykinti mūsų siekliai. Vienu žodžiu žinios rodo, kas daryti, kodėl ir kaip daryti.

Kurgi šaltiniai, iš kur galima pasemti žinių, kaip teikiantiems kitiems žinias, taip ir ieškantiems jų patiem sau? Toks šaltinis yra knyga, kur sutraukta kelių amžių mokytojų žmonių tyrinėjimai, įvairios išvados ir t.t. Kad galima būtų skaityti ir suprasti knygą, tam tikslui turi būti steigiamos mokyklos kaip vaikams, taip ir suaugusiems, nes mokslas nepabaišiamas. Suaugusiems turi būti įsteigta kuo daugiau įvairių kursų, rengiamos viešos paskaitos, muzėjai, švietimo namai, klubai bibliotekos. Tik tuo keliu mes galėsime sumažinti išnaudojimą, panaikinti smulkles girtuokliavimą, vagystes ir visus nedorus darbus, palengvinti žmonių buitį ir sutvarkyti visą Valstybę kultūringais pamatais.

V. R.

Sovietų Rusijos armija

Armija pamažu demobilizuojama ir eina prie taikos laiko organizacijos.

Karo įstatas dar neišleistas.

Dabar armijos sudėty yra gimusių 1898—1901 m.

Armijos prieky stovi Vyriausias karo Vadas Kamenev, kuris priklauso Respublikos revoliucijos karo tarybai — kolegijos įstaigai.

Revoliucijos karo tarybos pirmininkas — karo dalykų Liaudies komisaras — Treckis.

Armija priklauso Vyriausiajam karo vadui tik rikiuotes ir operacijos atžvilgiu.

Prie Vyriausiojo karo vado yra karo taryba iš Brusilovo, Klembovsko, Everto ir Čeremisovo.

Visa teritorija padalyta į 12 apygardų, tarp kurių kariuomenė manoma suskirstyti šiuo būdu:

Petrapiilio: — 2 divizijos ir 2 atskiros brigados, iš viso 50.000 durtuvų.

Maskvos — 4 divizijos ir 3 atskiros brigados, iš viso 90.000 durtuvų.

Vakarų — 3 divizijos, 1 atskira brigada ir 1 kavalerijos brigada, iš viso 80.000 durtuvų.

Kievo — Charkovo — 8 divizijos, 4 atskiros brigados ir 3 kavalerijos brigados, iš viso — 198.000 durtuvų.

Orlo — 2 divizijos, 1 atskira brigada ir 1 kavalerijos brigada, iš viso — 31.000 durtuvų.

Priuralo — 1 divizija, 2 atskiros brigados, iš viso — 25.000 durtuvų.

Šiaurės Kaukazo — 6 divizijos, 3 atskiros brigados ir 6 kavalerijos brigados, iš viso — 239.000 durtuvų.

Turkestano — 2 divizijos, 1 kavalerijos brigada, iš viso — 45.000 durtuvų.

Vakarų Sibiro — Rytų Sibiro — 4 divizijos, 2 atskiros brigados ir 3 kavalerijos brigados, iš viso — 118.000 durtuvų.

Uzvolgio — 2 divizijos, 2 atskiros brigados ir viena kavalerijos brigada, iš viso — 56.000 durtuvų.

Iš viso — 35 pėstin. divizijos, 24 atskiros brigados ir 17 kavalerijos brigadų, kurių sudėty 981.000 durtuvų ir kardų.

Dabar armijos sudėty skaitoma 47 divizijos, 10 atskirų brigadų ir 19 kavalerijos divizijų. Bet visos tos dalys labai silpnos sudėties ir su nepilnu komplektu.

Ligi š. m. rugpiūčio 1 d. mityboje buvo 1.560.000 kareivių rikiuotės dalių ir 40.000 žmonių apsaugos tarnybos. Kai kuriose karo apygardose, pav., Petrapiilio, esančių tarnyboje skaičius daug didesnis negu

nustatyta etatuose, dėl ko buvo stengiamasi priversti vyriausybę demobilizuoti viršetatinių skaičių, išduodant apsilvilkimo tik etatiniam žmonių skaičių.

Armijų ir frontų štabai, be atskiro Kaukazo, išformuoti, rikiuotės dalys išskirstytos į apygardas, o darbo armijos priklauso Darbo Komisarui.

Tų valstybių sienų apsauga, su kuriomis padaryta talkos sutartis, nešama tam tikrų pasienių dalių, priklausančių V. Č. K. su Vyriausiuoju Štabu Maskvoje.

Dalys šios skirstomos taip:

Suomijos siena: 24 ir 25 brigados, iš viso — 4000 durtuvų.

Estų — Latvių siena: 22 ir 23 brigados, iš viso 5.250 durtuvų, ir 700 kardų su 68 kulkosvaidžiais; Štabas Pskove.

Rumunų siena: 12 pasienio šaulių V. Č. R. divizija ir keli atskiri batalionai; Štabas Vinicoje.

Lenkų sienos: taip pat kaip ir Kaukaze, Turkestane ir Sibire saugomos rikiuotės dalys.

Laivyno, kaip kovos vieneto galima neskaičiuoti. Laivyno sudėtis sumažinta ligi minimumo, ne siekia daugiau kaip 40 tūkstančių ir paskirta tik likusiems laivams palaikyti.

Iš karo laikų tik:

Drednautai: Petropavlovsk, Gangut, Sevastopol ir Poltava.

Linijos laivai: Aleksandr II, Andrej Pervozvanyj, Cesarevič ir Pavel I.

Sarvuočiai: Rossija, Gromoboj, Admiral Makarov, Riurik ir Bajan.

Kreiseriai: Avrora, Oleg ir Bagatyr.

Mažas minonosų ir kitų laivų skaičius ir 20 pavandeninių laivų iš kurių tik 4 tvarkoje.

K. Boleckis.

„Rudens vakaro“ veikėjai

A. a. Žemaitėi minėti.

„Rudens vakaras“ yra pirmas Žemaitės rašinys. Ji pirmą kartą paėmusi plunksną rašo apie tą gadinę, kurioj ji pati atsikėlė ir leidžia mums šiek tiek pažinti „Varpo“ gadinės žmones, kuriuos ji iš karto ryškiai vaizduoja.

Tai buvo nepaprastas laikas: spausdintas žodis buvo uždraustas, švietimo darbas persekiojamas. Todėl idėjiniai (kilnesnieji) inteligentai kraustėsi į Prūsus ir iš ten leido raštus žadinti ir šviesti tautai. Tie raštai, kad ir iš sveiturbėnų, turėjo didelės reikšmės tautos atgijimui. Kaip matyti iš „Rudens vakaro“ vaizdelio, kas skaitė tuos raštus—buvo protingi ir padorūs žmonės, kas jų neskaitė—buvo girtuokliai, ištvirkėliai. Čia jos nupasakoti veikėjai įvairūs.

Pagirys Leonas — nesusipratusių žmonių atstovas. Jam raštai nerūpi, jis juokiasi iš tų, kurie tuos raštus skaito. Todėl jis ir žemos doros žmogus: su rusais girtuokliauja, namais nesirūpina, pakęs mirštantį tėvą ir verkiančią motiną, daužosi po kambaras ir kaimo šunis lodo.

Ūkininkas Milašius, kaip iš vaizdelio matyti, vienas iš tų ūkininkų, kurie be galo atsargiai žiūri į naują idėją ir priima ją tik tada, kai jau naudą tikrai pamato. Jis protingas ir doras žmogus: nesilaikydamas įpročių, veda paprastą neturtingą mergelę ir laimingai su ja gyvena. Raštams jis ilgai netiki ir lyg nepatikimai žiūri į tuos, kurie juos skaito. Bet kada jis prisiklauso ir senų ir jaunų žmonių kalbų apie mokslo ir raštų reikalingumą, kada jis išgirsta dukters sakomus įausmingus „Aušros“ dainos žo-

džius, jis nusileidžia ir prašo tų, pirma baramų, knyges pasiskaityti. Jis, senosios kartos žmogus, pabudo.

Visi kiti „Rudens vakaro“ veikėjai, — Milašienė jos vaikai, samdininkai, ir senis Mažutis — naujosios gadinės pasekėjai. Jie visi jau naujomis mintimis gyvena. Jie idėjos žmonės: ieško šviesos, doros, džiaugiasi mokslu ir peikia tuos, kurie to mokslu nepažįsta. Tatali iš miego, tamsos atsikėlusį tautą.

Priešaky eina jaunimas, kurio ir pati Žemaitė buvo įjudinta.

J. L-tis.

Švenčių ligos, mirtis ir kitos „bėdos“.

(Telegramų sezonas).

- Alo, štabai!
- Štabas klauso.
- Prašau priimti telegramą (ar telefonogramą).
- Iš kur? —
- Iš Kupiškių.
- Kam ir koksai turinys?
- N. pulko 3 kuopos Juozui Kasperaičiui.
- Parvažiuok, mama miršta. — Liudija viršaitis (arba kitas įtakingas asmuo).
- Vieną priėmus tuojau antra.
- Parvažiuok, tėvas sunkiai serga, Liudija klebonas.
- Po antrai, trečia.
- Tėvas miršta, nori turtą padalyti; parvažiuok! —

Įvairių, įvairiausių telegramų, visokios rūšies ir turinio, o vis nelaimių pilna ir prašoma parvažiuoti. Vis kuris nors įtakingas asmuo liudija, kitos visai nepaliudytos. Jų sezonui atėjus telefonistė skubėk priimti. Panašių telegramų sezonas — visokios svarbesnės šventės, o ypač Kalėdos ir Velykos. Keista, kad prieš svarbiausias metų šventes kaip tik kyla mūsų mamučių, tėvukų sirgimo epidemija.

O tikrenybė visai ką kita rodo.

Už telegramos nemalonių sūnų - kareivių žodžių «mama netoli mirties» slepiasi ne liudėsio žinia, bet švenčių pokylis, suprašyti giminės, padarytas alutis ir išvarytoji «samagonka». Po telegramos parvažiuojęs sūnus iš dalies randa vietoj mirštančios mamutės bėgiojančią žaiho greitumu ir besiruošiančią šventėms; vietoj sunkiai sergančio tėvuko randa jį sunkiai dirbantį «samogonkę». Ir šventės eina linksmai namie su savaisiais. Džiaugiasi mamutė ir giriasi savo gudrumu ir sumanumu, gerai sugaavo juos kaip pasikviesti sūnų šventėms, o su telegramų patvirtinimu tai vėl keblumo nesama. Gerai pažintis ir prietelystė su viršaičiu, ar kitu įtakingu asmeniu tą malonę padarys ir telegrama eina patvirtinta, kuriai dalies vadas pilnai patikės ir Jonukas šventėms namie.

Gal nebūtų tiek blogumo tose telegramose, jei jos nestotų skersai kelio jų draugams, ir nepakenktų atostogų eilė.

Tokius negeistinus apsišėkimus mūsų tarpe patys turime pašalinti, kadangi įėjus joms madon ir nustojus pasitikėjimo, kitam nors ir tikrai mirtų mamutė, ar kitas svarbus reikalas būtų, niekas joms nebetikėtų ir visi prašymai nepadėtų.

Kas negeistina iš savo tarpo meskime ir patarkime savo mamutėms, kad jos savo gudrumą ir sumanumą suvartotų naudingam darbui.

Ginklo Draugas.

✓ Žemaitė mirė.

Žemaitės vardas visiems taip žinomas ir daugybei žmonių taip brangus, kad jai mirus nėra Lietuvoje kampelio, kur ši liūdna naujiena nebūtų pasiekusi ir skaudžių aidų plačiai atsiliepusi. Jau kiekvienas šį tą yra Žemaitės raštų skaitęs. Nors mažą knygutę, nors kalendorių ar laikraštį kokį mažą vaizdelį matė, bet visai jos galėjo nežinot tik tie, kurie skaityti nemoka ir dargi su skaitančiais nesusiduria. Šiaip mūsų žmonės, ypač sodžius, Žemaitę gerai pažino ir mylėjo.

Dabar toji nuostabi senelė mirė.

Užaugo ji Lietuvos nuskurdusio bajorėlio šeimoje. Paskui ištekėjus už sulenkėjusio ir gi bajoro Žymanto. Kaip pati buvo išaugusi taip ir savo vaikus auklėjo „lenkų kultūroje“. Taip ji dvaruos su vyru tarnaudama — jis prievaizda, ji šeimininke ir išgyveno lig savo amžiaus 50 metų.

Jau senutė būdama, nuo kurios niekas ypatingo laukti negalėjo, ji susipažįsta su Lietuvos atbudimo didžiuoju darbuotoju Povilu Višinskiu. Jiems arčiau susipažinus P. Višinskis pataria jai rašyti. Jau tur būt P. Višinskis nujautė, kad toji senutė nėra paprasta senutė, kad ji slepia savyje didžiausias sielos pajėgas. Kitaip manydamas juk kiekvienai pasitaikiusiai sodietei nebutų pataręs rašyti. Žodžiu sakant, Julija Žymantienė vargais negalais parašo pirmąjį savo apsakymėlį: Piršlybos. Jos mokytojai J. Jablonskis ir kiti tą apsakymėlį nors kitu vardu išspauzdina kalendoriuje ir apačioje padeda parašą: — Žemaitė — nuo to momento ji jau ir pati pradėjo šią slapyvardę vartoti ir ja naudojos lig paskutinių savo gyvenimo dienų.

Pasiruošęs „Karyje“ plačiau apie Žemaitės gyvenimą rašyti šiuo syk leidžiu sau eiti arčiau savo tikslo — aprašyti paskutinį ją mylinčių žmonių patarimą — Mariampolėje įvykusias liūdnas jos laidotuvių iškilmes.

Karo metu ji buvo Rusuose, iš ten nuvyko į Ameriką aukų-tremtiniams rinkti, šių metų rudeny grįžo į Lietuvą. Iš pradžių aplankė Žemaitijoje gyvenančius savo gimines, paskui nuvyko į Mariampolę į advokato A. Bulotos šeimyną ir ten pragyveno, kartais apsilankydama Kaune ir kitur, lig mirties.

Paskutinį syk į Kauną ji atvyko savo neturtingo ainiu įstatyti į mokyklą. Grįždama atgal į Mariampolę, automobiliu persišaldė ir namie jau atsigulė į lovą, kad jau nebeatsikelti iš ten. Ji sirgo uždegimu plaučių. Ši liga 3 ar 4 kart ją kankino.

Žymiai karo metu, Amerikoje ir ypač namo grįždama ir galų gale Lietuvoje taip jai reikalingos ramybės nerado, ji buvo pavargus ir 76 metus turėdama nebegalėjo šios ligos pakelti; susirgo naktį iš lapkričio 30 d. į gruodžio 1 d. ir pasirgus savaite — gruodžio 7 d. 2 val. 30 min. po pietų mirė.

Mirė labai ramiai. Jos gyvenimas nejučiom užgeso.

Sirgdama nė vienos minutės ne buvo nuslėmusi. Kaip visumet buvo pastoviai sviesaus ūpo, vis ruošės pasveikti, ruošės daug darbų dar nudirbti.

Mariampoleje gyvendama be savo literatinių darbų ji uoliai užsiėmė labdarybe. Jau senai Žemaitė kartu su Gabrielė Petkevičaitė įkūrė moksleiviams šelpti draugiją „Ziburėlj“. Šiai draugijai ji ypač daug pasidarbavo.

Bendrai velionė be galo mėgo jaunimą. Ji mielai jaunimui ruošdavo paskaitas ar tiesiog priimdavo moksleivius su jais pasikalbėdama, šį tą patardama ar savo kūrybių paskaitėdama. Savo raštų, kuriuos

dar svelka būdama ruošės išleisti, visą pelną paskyrė savo mažam neturtingam ainiui ir „Ziburėliui“.

Garbingosios rašytojos Amerikiečių padovanota pluksna palikta jos mėgiarnai Bulotų šeimynai, ta sąlyga, kad įsikūrus tautiniam muzėjui toji pluksna būtų ten padėta.

Nuvykęs į Mariampolę radau ją jau grabe juodais šilkiniais drabužiais aptaisyta.

Nebėra tos nuolat tarp rupių ir ryškių jos ypatingo veido bruožų klaidžiojusios šypsenos. Amžinai nutilo visados tokia gyva grakšti, stebėtina senelė. Staigi nelaukta mirtis. Artimųjų žodžiais, paskutiniu metu nors ir vėlai pradėjus lavintis pasiekė gan aukšto išsitobulinimo laipsnio ir buvusi labai dvasiniai stipra.

Aplink jos grabą daugybė vainikų — tai vis jos gerbėjų paskutinės dovanos.

Meno Kūrėjų Draugijos Valdybos vainiko kaspinė užrašyta — „Tai, kuri mynė mums takus į ateitį“. Dramos sekcijos vainiko parašas „Viena pirmųjų tu žiebei scenos ugnelę, Krašto Aps. Minist. — „Žemaitės — Žymantienės amžinai atminčiai“. Socialdemokratų — „Laudies vargų ir džiaugsmo dainiui“. „Gerajai Senutei Žemaitėi“ — Mariampolės Ziburėlio auklėtinei. Mariampolės Darbin. Profesin. Sąjunga „Darbininkų klases draugei — Žemaitėi“. Mariampolės „aušrininkų“ — Žemaitėi, šviesos ieškotojai gyvenimo tamsybėse“.

Ir dar daug panašiais širdingais parašais vainikų nuo įvairių vietos ir kitų miestų organizacijų.

Visa veiklioji Lietuva šiokiu ar tokiu būdu atsiliepė: kas pasiuntė į laidotuves delegacijas, kas atsiuntė vainikus ar bent telegramomis pareiškė jos karstui gilią pagarbą.

Į laidotuves atvyko literatas darbuotojas kan. Tumas, L. Meno Kūrėjų dr. atstovai Papėckys ir aktorė Vainiūnaitė — Kubertavičienė, Kr. Ap. Min. atstovai kap. Laurinaitis ir J. Petrėnas, Švietimo Ministerijos Daukša ir rašytojas A. Vienuolis, St. Seimo nariai — Bortkevičienė, Povylius, Ruseckas, Ralys, Panevėžio Gimnazijos delegatai, mokytojų, darbininkų, jaunimo, teatro organizacijų atstovai ir gausi Mariampolės piliečių minia.

Užplūdus, siaurutę Kėstučio gatvelę minia nulydėjo Garbingosios Rašytojos karstą karo orkestrui groant į kapus. Procesija jaunucmenei poroms nešant vainikus išsitiesė arti pusvarsčio.

Tarp svyrūnėlių — berželių parengta duobė jau laukė gatava priimti į savo šaltą prieglobstį Žemaitės baltą karstą.

Pirmuoju kalbėjo kapinėse kun. Tumas. Jis vėzdžiai nupasakojo tuos laikus, kada velionė stojo į literatūros ir visuomenės darbą. Jis sakė, kad būta ypatingo tuo metu užsidegimo, ypatingo dvasios pakilimo laikotarpio. Tada ne tik vien jaunimas pabudo, bet daug ir žilų galvų buvo įtraukta į naują darbą. Tokių senelių talentingiausia veikėja buvo Žemaitė. Jos raštai buvo didžiausias lietuvių tautinio atgijimo priešininkams smūgis.

Nieko už viso savo gan ilgo gyvenimo ne nuilktamą triusą ji negavo. Gyveno neturtingai, nesistengė, kaip dabar pasitaiko, savo reikalus pirmoje eilėje ap rūpinti.

Lietuva gan menkai tai senelei užsimokėjo.

Aštri Velionės plunksna aprašinėjant vargdienų žmonių gyvenimą užkliuvus ar pony, ar kunigų skaudžiai juos čaizydavo. Bet tai, kan. Tumo nuomone, nebuves koks nors ypatingas neapykantos vienam luomui jausmas, bet tik karti jos pastebėta teisybė.

Toliau kalbėjo įvairių delegacijų nariai prisimindami grakštų Žemaitės būdą, jos gerą širdį, gausius darbus. St. Seimo narys Ruseckas pastebėjo, kad Žemaitės, kaip ir daugelio kitą mūsų spaudos darbuotojų neaplenkė kalėjimas. Prieš karą būdama „L. Žinių“ atsakoma redaktorė Vilniaus rusų valdžios nusprendimu Lukiškių kalėjime atsėdėjo 1 mėnesį.

Advokatas A. Bulota, su kurio šeimyna dar prieš karą Velionė buvo susidraugavusi ir kurio bute baigė paskutines savo dienas, pasakojo, kad Žemaitės būdas darydavęs su ja bendravimą vien malonumu. Ji buvo aukšta išauklejus žmoniškumo jausmą. Pavyzdžiui ją priglaudusioje šeimynoje ji lygiai mylėjo kaip pačius šeimninkus taip ir samdomą tarnaitę, paskutiniąją laikydama lygiu šeimos nariu.

Poeto Adomo Lasto paskaityta prie kapo sonata padarė didelį įspūdį. Jo žmona p. Lastienė kalbėjo „Žiburėlio“ vardu nupasakojusį visus Žemaitės nuopelnus šiai gražiu tikslu susikūrusiai draugijai.

Be to dar kalbėjo meno kurėjų draugijos atstovas p. Papečkys, priminęs ne taip jau tolimus laikus, kada mes, lietuviai, negalėjome viešai savo didvyrius pagerbti. Uždraudus viešai minėti brangiųjų žmonių vardus (Kudirka), juos žmonės išlaikė savo širdyse. Dabar jau nepriklausomai tvarkydami garbingąją Žemaitę laisvai pagerbiame, prisimindami, kad ji daug savo darbo nepriklausomybės reikalui padėjo. Kalba Kr. Ap. Min. atst. Kap. Laurinaitis, St. Seimo nariai Povylis ir Ralys, darbininkų atstovai. Keletas asmenų ir įstaigų negalėdami atvykti atsiuntė telegramas. Jų tarpe buvęs V. Dūmos atst. M. Januškevičius, Šiaulių teatro dr. „Varpas“, Spaudos bendr. „Kultūra“, Velionės sūnus iš Amerikos ir kiti.

Tuo ir pasibaigė liūdnos Žemaitės laidojimo škilimės.

Pasakysime gi kartu su dauguma ten kalbėjusiu: Iisėkis ramiai garbi darbo žmonių užtarėja.

Tegul bus lengva tau Lietuvos žemelė, kurią ir patį mylėjai ir kitus ją mylėti moke.

Brundalas.

Žvainys.

Vilniaus sapnas

Miegojo miestas. Ten aukšta
Budėjo akys sidabrinės.
Tylėjo viskas. Net krantai,
Nerys kur plaukė nuraminęs
Laisvas vis šlamančias bangas,
Apmirę klausėsi, tylėjo.
Vidūnakiis. Ten per lankas
Pelėdos riksmas nuaidėjo.
Iš bokšto dunksančio tamsoj
Suskambo varpas iškilmingai;
Lėtai atsargiai, paslaptinai
Žvaigždžių apgaunančioj šviesoj
Suskaitė dvylika garsų
Ir nusigandęs vėl nutilo.
Iš Nerio miglos plaukė, kilo
Ir tuoj, kaip pulkas debesų
Apsupo kalno Gedimino.
Giliai ten kalną sudrebėjo,
Kurčiai, galingai sudundėjo,
Tartum, atdarė, atrakino
Sunkiasias geležies duris.

Burnos ir dantų igiena

Versta iš J. Manteifelio.

(T e s l n y s).

IV.

Dantų prižiūrėjimas.

Išto aukščiau išdėstyta matyti kokios didelės reikšmės turi žmogaus sveikatai geri dantys ir kokius blogus vaisius jų ir burnos neapžiūrėjimas.

Parodysime dabar, kaip galima apsaugoti dantys nuo gedimo. Kaip jau pasakyta buvo, didžiausias mūsų dantų priešininkas — tai pieno rūkštis, kuri atsiranda valgio liekanoms rūgstant. Vadinasi, ko burnoje mažiau bus valgio liekanų, to mažiau ir pieno rūkštis, to daugiau šansų laikyti sveikus dantis. Tę liekanų likimo vieta — tai plyšiai tarp dantų, taip pat plyšiai danties vainikėlyje ir įdubimai ant dantų viršūnėlių.

Nuvalyti liekanas galima tik mechaniniai.

Tam tikslui parsiduoda dantų krapštukai. Jie gaminami iš metalo, žąsies plunksnos, medžio ir t. t.

Racionalingiausi ir igieningiausi krapštukai iš medžio. Jie tegali būti vartojami vieną kartą. Jei daugiau kartų naudotis tuo pačiu krapštuku, tegali tik pakenkti, nes jis jau užkrėstas daugybės bakterijų. Kas neturi fabrike padirbto krapštuko, gali pas gaminti pūkiausį krapštuką iš degtuko. Tai ir bus pats idealiausias krapštukas. Jis pigus ir igieningas. Reikia saugoti neįdrėksti smagenų. Be krapštymo naudinga taip pat išskalauti burną šiltu vandeniu su soda (rūkštis neutralizacijai) arba selterio vandeniu.

Be krapštuko, vartojama dar taip vadinami dantų šepetėliai ir milteliai, nuvalyti dantų paviršiaus gleivėms, smulkiosioms valgio dalelėms ir t. t.

Šepetėlius rekomenduojama pirkti tuos, kurie pritaikinti burnos dantų linijai t. y. išlenkti. Šepetėliai parsiduda šiurkštūs ir švelnūs. Ko tvirtesni dantys (geltoni), to šiurkštesnis turi būti dantų šepetėlis ir atviršei. Taip vadinami dantų milteliai padeda mechaniniai nuvalyti dantų plyšius ir paviršius. Iš visų parduodamų miltelių negalima nė vieno rekomenduoti kaip sveiko, ar bent nekenksmingo. Ypač reikalinga vengti tokių kurie baldo dantis. Vietoje šių brangių ir il-

Nuo kalnų miglų debesies
Aukštyr iškilo ir sustojo.
Iš jo negirdžiamai, lengvai
Miglotas raitelis išjojo.
Jį dengė Vytauto šarvai,
Jis skydą nešė ant pečių
Ir kardą rankoje iškėlęs,
Kaip ir tuomet, kad pasikėlęs
Iš savo girių traškančių
Su neišbaidomais pulkais
Šalis bevaidė vis kitas.
Ir žirgas, rodos, tas o tas,
Kur bėgo Žalgirio laukais...
Vėl kilo miglų kamuolys
Ir vos žvaigždutės spindulys
Jį prasiveržė švelnus, —
Išėjo karžygis kilnus
Šarvais Keistučio pasipuošęs.
Tartum, į kovą pasiruošęs.
Jis žengė tamsus, kaip naktis,
Žiūrėjo rūstus, kaip Perkūnas,
Į miestą kreipdamas akis,
Dienų užmigusių galiūnas!
Pamojo kalnui. Ten giliai
Po žemės skliautu, po kletais

telių galima rekomenduoti visai pigų iš smulkintos kreidos ir mėtų aliejaus pagamintą. Šie milteliai žinoma, visai nekenksmingi. Šitokius miltelius galima užsakyti kiekvienoje aptiekoje, ar net vaistų sankrovoje, šiuo receptu.

Rp.: Cretae albae prepar. 40,0
 Natr. bicarl. 5,0
 Ol. menth. pip. gtt. V.
 M. D. S.

Dantų Milteliai.

Yra daugybė kitų miltelių ir eleksirų, bet dėl vietos stokos negalima ir nereikalinga jų čia nurodyti.

Reikia tik priminti apie parduodams dantų pastas, krėmus ir k. Jie visi turi savyje rūkščių, kurios kenksmingos.

Apskritai reikalinga vengti to, ko cheminė sudėtis yra nežinoma ir prieš pirkiant reiktų pasitarti su dantų gydytoju.

Dantys valyti reikalinga per dieną vieną kartą (rytą ar vakare) ir būtinai šepetėliu ir dantų milteliais, o ne pirštu kaip kiti daro. Manoma, kad kasdieną valant nusišveičia emalė, bet tai klaidinga nuomonė. Valymui reikia vartoti šiltas vanduo, be jokių kitų priemonių. Gerklė plaunama jau dantis išvalius.

Braukyti šepetėliu reikia per dantis vertikaliai, be to valant apatinį žandą iš viršaus žemyn, o viršutinį — atbulai. Be priešakinio paviršiaus reikia išvalyti ir užpakalinį paviršių, taip pat ir vainikėlių viršų. Visa, kas pasakyta, dėl mechaninio dantų valymo tenka ir vaikų ir suaugusiųjų dantis.

Yra žinoma, kad veikiantis organas tvirtiau ir geriau išsivysto, todėl reikalinga duoti dantis darbo t. y. kramtyti.

Kenkia dažnai vartojamas minkštas valgis, pav. kapoti kotletai, minkštinta duona, duonos plutelės nu-piaustymas.

Naudingas toks valgis, kur dantis tenka padirbėti. Kramtyti reikalinga abiem žandais. Jei atsiranda skilutė, ji tuojau reikia užplombuoti ir tuo apsaugoti dantį nuo puvimo ir iškritimo.

Danties gedimas prasideda nejučiom; jo skaudėjimas rodo, kad pulba (minkštumas) jau yra pasiektas ir pradeda gesti. Tada labai sunku dantį užplombuoti.

Reikalinga užplombuoti tol, kol jisai neskauda.

Todel reikalinga dažnai duoti dantų gydytojui apžiūrėti savo dantis. Tuos dantis, kurie jau supuvo reikia ištraukti.

V. Dantų plombavimas.

Plombavimu mes vadiname ermetinį dantų skylių užkamšimą. Tuo užkamšimu mes sustabdome gedimo procesą ir tuo sustabdome galutinį jo suirimą. Plombuojamas dantis privalo būti tinkamai išvalytas, dezinfekuotas, ir vienu žodžiu, paruoštas. Pagedę dantys privalo būti gydomi; bet tas dar negarantuoja jam ilgos sveikatos.

Todel racionalingiausia užplombuoti dar neskaudėjusį dantį.

Reikia vengti taip vadinamo: danties pulbos („nervo“) mažinimo.

Plombuojama medžiaga gali būti: 1) paprastas cementas (fosfatas-cementas), 2) cementas emalinis arba farforinis, 3) degtas farforas, 4) amalgama, 5) sidabras, 6) auksas, 7) auksas—platina, 8) cheminiai grynas auksas.

Tikriausios plombos bus iš cheminių gryno aukso. Žinoma, juo plomba brangesnė t. y. juo geriau ji yra padaryta, to ilgiau apsaugos jūsų dantis.

Metalinės plombos nevisada pasiseka gerai įdėti. Tai priklauso nuo dantų gydytojo mokėjimo ir paciento kantrybės. Be to, iš šalių dedama dažnai aukso plombos (nes nesimato), o priešais — farforinės, ar cementinės gerai prie dantų spalvos pririnktos. Norint turėti gerą plombą nereikia gailėtis pinigų.

Jeigu išleikia visi dantys, tada galima juos pakeisti dirbtiniais, kurie burnoje įtvirtinami čiuptukais ir kableliais. Iš karto jie visai nemalonūs, bet su laiku prie jų galima priprasti ir visai užmiršti, kad turime dirbtiniai dantys.

Žinoma, tai priklauso nuo dantų gydytojo mokėjimo pririnkti ir pritaikinti.

Tuo labiau, kad dirbtinius dantis kiekvienas pats gali išsilmti ir vėl įsidėti ir, žinoma, tuo būdu laikyti juos kuo švariausiai. Vertė V. Švipas.

Redakcijos priedas: Šiuo straipsniu pradama visa eile mokslo straipsnių. Kadangi šiame straipsnyje pasitaikė daug svetimų žodžių ir kadangi čia aprašomas dalykas turi žmogaus gyvenime daug svarbos, jei kas dėl tos priežasties straipsnio nesuprato prašome nurodyti nesuprastas vietas, sakinius ir žodžius.

Senelio kalno pamatais
 Pragydo jautriai, bet tyliai
 Akordai nauji nedainuoti.
 Tai kanklių tūkstančio rauda
 Baugiai pradėdavo dejuoti,
 Tai nesuprantama malda
 Iš trimitų skambėjo plaukė,
 Tai ragas girioj šaukė, šaukė,
 Pametęs taką tamsumoj,
 Tai staugė Vilkas Geležinis
 Ten užrakintas gilumoj...
 O ten aukštybėj pirmutinis,
 Kaip vadas požemių narsus,
 Slaptingas raitelis gražus
 Virš miesto plaukė iškilmingai
 Jautriomis oro vilnimis.
 Ir kaž ko žvalgės iškalbingai,
 Atydžiai aro akimis.
 Vis, rodos, laukė ko, ieškojo
 Staiga, kur tamsūs vakarai,
 Nuklydo žvilgsnis ir sustojo,
 Sušvito akys... Atvirai
 Pasuko ten, įsižiūrėjo.
 Nuleido karda ir pradėjo
 Ranka išlengvo moti. moti...

Jis mojo švelniai, išdidžiai,
 Jis mojo jautriai, nuoširdžiai,
 Kaip brolis broliui, kad sustot
 Pasilgęs šaukia, kol suprato;
 Kaip tėvas sūnui, kad pamato
 Kada po metų, po ilgų
 Pas jį begrįžtant iš svetur,
 Kaip draugas draugui, kad kitur
 Tarp svetimų, tarp jų vargų
 Viens kitą ūmai pastebės
 Ir susitikti paskubės.

O ten šalyje vakarų,
 Kur plaukia Nemunas, Dubysa,
 Kaž kas nuo skliautų atvirų
 Prislėgė, rodos, žemę visą,
 Upelis, bėgdamas lanka,
 Paliovė vilnimis šiamėti,
 Miške nulinkusi šaka
 Bijojo lapais sujudėti.
 Ten, kur bakužės samanotos
 Tarp sodnų paslėptos visur
 Miegojo tylios, ūkanotos,
 Sapnuose skendo, ten vienur
 Stiprus, kaip ažuolas, jaunuolis
 Iš miego šoko ir skubiai—

J. Laurinaitis.

Tautosaka ir piliakalniai

I.

1920 metų „Kariškių Žodžio“ 2 Nr. buvo iškėles mintį rinkti karinę tautosaką. Ta mintis rado atbalso mūsų spaudoj: jos buvo atpasakotos „Lietuvoj“, kiek vėliau Amerikos „Lietuvoj“, o dar vėliau tuo pačiu reikalu rašė „Laisvėj“ Adomas Jakštas, kad ir saviskai. Tą mintį pagavo ir kariai, ir nekariai, ir jau dabar pareiškė: pradėjo plaukti į „Kario“ redakciją tautosakos rinkiniai. Daugiausia tautos. parinkta iš paskutinio karo laikų, labai mažai iš senesnės praeities; dauguma eilėraščių, vienas kitą pakartoja ir, matyti, parašyti šiek tiek mokančių rašyti; kai kurie autoriai pasisakė patys parašę, o dauguma sluntėjų autorių neminėjo arba pažymėdavo, kad iš kitų girdėjo. Kadangi tie kuriniai turi tautosakos atspalvio, jų apie 30 buvo „Kary“ („Kariškių Žody“) išspausdinta. Pravartu dar pažymėti, kad pradėjus „Kary“ spausdinti tą tautosaką, atsirado eilėraštininkų, kurie pradėjo rašyti liaudies dainų formoje, dažniausiai nevykusiai.

Iš to, kas pasakytą, lyg matyti, kad tautosakos rinkimas ejo nevisai tinkamu keliu: 1) rinkta tik eilėraščiai (dainos), 2) tik paskutinių laikų įvykiai turimi galvoj ir 3) kai kieno be reikalo imtasi pamėgdžioti liaudies kūryba.

Todel reikia padaryti išvada, kad tautosakos imtusi rinkti žmonės, kurie ją šiek tiek supranta. Ir rinkti reikėtų ne tik pastarųjų laikų liaudies kūryba, bet ir gilesnės praeities. Kas rinkti? Padavimai, pasakos, dainos, raudos, patarėms, mislės, burtai, kur kalbama:

- apie karus;
- apie kareivius (karelius, karius), vadus, karžygius;
- apie karo ginklus, rūbus;
- apie kautynes ir jų vietas;
- apie protavimus (liudijimus), kurie rišasi su kariais, kariuomene.

Prie kiekvieno papasakoto ar padainuoto dalyko reikia parašyti: 1) kaip daina (pasaka) vadinasi, 2) kas pasakė (vardas, pavardė, ar moka rašyti, adresas), 3) iš ko pasakotojas girdėjo, 4) laikas.

II.

1920 metų „Kariškių Žodžio“ 30 Nr. gamtininkas J. Elisonas buvo iškėles reikalą surinkti istorines žinias apie piliakalnius, akmeninius tiltus (kelius) ir kautynių vietas. Reikia pasakyti tiesa, kad niekas nei žodžiu, nei darbu neatsiliepė į tą didžiausios svarbos reikalą. Tegu nepasilieka be vaisių šis antras raginimas!

Kas yra piliakalnis?

Yra tai gamtinės arba dirbtinės kalvos ir kalneliai (pakilesnės vietos), kurių gausiai turi Lietuva. Jie arba raštuose minimi, arba žmonių atmintyje. Jie naudota mūsų prabočių karo reikalams. Jiems tiškai mai nušviesti štai kas reikia galvoj turėti:

Piliakalnio stovis (dabar):

- Jo pavadinimas ir tikras adresas (apskritis, valsčius, kaimas);
- jo išvaizda ir stovis: ilgis, plotis, aukštis, dirbamas ar ne, kam jis priklauso;
- jo sudėtis ir santykiai su apylinkės vietomis: ar supiltas, ar jo žemės sumaišytos ir turi savy liekanų (anglių, plytų, sienų, įvairių padargų); ar turi urvų, šulinių, kokios apylinkės vietos, ar teka arti upė, ar yra netoli balos, gal kitą kartą čia buvo miškas.

Gera būtų kiekvieną piliakalnį (jo apylinkę) nufotografuoti ir nuimti planas, nurodyti skaičių daviniai.

Piliakalnio praeitis:

- Ką atsimena vietos gyventojai ir senovės raštai: kas supylė, kas kariavo, kaip vardas duota; kas vaidinasi, kokie turtai sukrauti, kurie kariauninkai užrakinti;
- kokios iškasenos rasta arba randama.

Čia kalbama tik apie žinių rinkimą. Kasinėjimai galima daryti tik Archailogijos Komisijai leidus.

Akmeniniai tiltai — akmenimis grįstos vietos balose, klampynėse, ežeruose, — kuriomis mūsų protėviai naudojosi (slaptai) kariuomenei kiloti. Vandeniems nusekant arba išdžiūstant, tie tiltai kai kur pasirodo. Juos tyrinėti kaip ir piliakalnius.

Kautynių vietoms aprašyti reikėtų pasinaudoti šiais reikalavimais:

- Vietos vardas, kas su kuo ir kada kovėsi;
- jos paviršius — spėjamos pozicijos ir apylinkės (planas);

Išbėgęs dainės nuostabiai —
Jam rodės šaukė jį lyg broliu,
Lyg tėvas vedamas piktų
Miškų gyventojų barzdotoj;
Kitur mergaitė nuo minkštų
Močiutės patalų paklotų
Išbėgo drebanči visa
Palaida žvilgančia kasa
Ir klausės, klausės — ji girdėjo
Lyg rodos, mylimas ją šaukė,
Užpultas priešo — užmušėjo;
Lyg rodos, draugė kvietė, laukė
Iš girios vilko sutikta;
Kitur senelis greit iš miego
Pašoko gyvas, kaip reta,
Lazdas pamiršęs puolė, bėgo, —
Anūkas jaunas mėlynakis
Ten rodos miršta, kviečia jį —
Ir ko nubudo jie visi?
Ir ko sužibo žydrūs akys
Netyčia kreipiamos į rytus
Taip pat tyloje užmigdytus,
Nors nieko, nieko ten nematė?.

Ir grįžo niekas nesupratę
Kas šaukė juos, kas juos vadino
O ten... ant kalno Gedimino
Slaptingas raitelis dar plaukė,
Bet tyliai slinko vis žemyn.
Vėl kalnas ūkais apsitraukė,
Pasklido debesys platyn.
Rytuose, pietuose skardžiai
Pragydo rytmečio gaidžiai,
Ant skliauto užžiebė aušrinę,
Šešėliai — mūsų milžiniai,
Padarę ryškiai, skubiniai
Slaptingą ženklą paskutinį,
Į ūkus nuplaukė, pražuvo...
Vėl tuščia. Nieko nebebuvo.
Tik medžiai bailiai susiglaudę
Stovėjo vietoje tuščioj,
Tik Vilnius snaudė apačioj,
Tik bokšto varpas verkė, gaudė.
Rytai išlėto, aušo, švito,
Vėjelis kilo vakarų,
Rasa žemčiūgais biro, kritė
Nuo lapų šlamančių gyvų

3) iškasenos, radiniai ir vietos žmonių atsiminimai;
4) tikslus vietos gyventojų tardymas, kaip ir iš ko atsirado tokie vietų vardai, kurie turi ryšių su žodžiais „karas“, „kraujas“.

Šis darbas laukia darbininkų. Kas galite imkitės to!

Steigiamasis Seimas.

143-sis lapkričio mėn. 25 d. posėdis.

Pirmininkauja Steigiamojo Seimo pirmininkas **A. Stulginskas**.

Pirmininkas praneša, kad šią naktį padarytas niekšiškas pasikėsinimas Finansų, Prekybos ir Pramonės Ministerio p. Galvanausko gyvybei, kuris gan pavojingai sužeistas. Siūlo Steigiamajam Seimui visu smarkumu pasmerkti tą krūviną darbą ir išreikšti nukentėjusiam Ministeriui Galvanauskiui giliausios užuojautos. Seimas tam pritaria. Iš eilės seka Steigiamojo Seimo, komisijų sumažinimo klausimas. Po to svarstoma antruoju skaitymu įstatymas dėl svaigstamųjų gėrimų mažmenomis pardavinėjimo. Po perstogės svarstoma socialdemokratų interpeliacijos skubotumas dėl to, koksai yra Kabineto nusistatymas dėl Tautų Sąjungos sprendimo Lietuvos Rytų klausimu ir klausimu Lietuvos Respublikos santykių su Lenkija. Atstovas **Venclauskas** nurodo įvairių gaudų dėl Hymanso projekto ir reiškia baimės, kad Ministerių Kabinetas nulems Respublikos likimą neatsiklausęs Steigiamojo Seimo. Užsienio Reikalų Ministeris p. **Purickis** pabrėžia, jog vyriausybė, nusistačiusi šiame klausime, patieks jį svarstyti Steigiamajam Seimui. Atstovas **Krupavičius** nurodo Hymanso projektą esant Seimui nepriimtina ir be Seimo valdžia negali duoti atsakymo. Balsuojant interpeliacija nuspręsta esant nekubota. Toliau seka Pradedamųjų Mokyklų įstatymo sumanymo antro skaitymo tęsinys.

144-tas lapkričio mėn. 29 d. posėdis.

Pirmininkauja Steigiamojo Seimo Pirmininkas **A. Stulginskas**.

Teisingumo Ministeris p. **Karoblis** atsako į Steigiamojo Seimo nario **Beržinskio** paklausimą dėl III nuovados Taikos Teisėjo **Balsevičiaus**, kuris teisme bylas veda rusų kalba ir ką mano daryti, kad tą caro raugą pašalintų ir kad šalies piliečiai žiūrėtų į teismą, kaip į teisingiausią įstaigą, kur kiekvienas pilietis galėtų laisvai nevaržomai aiškinti savo skriaudas. Teisingumo Ministeris paaiškina, jog tyrimas esąs nepabaigtas, ir jei faktai būsią teisingi kaltininkas būsią nubaustas.

Toliau seka Finansų, Prekybos ir Pramonės Ministerijos, Prekybos ir Pramonės Departamento, Matų, saikų, svarstyklų ir t. t. Rumų, Miltinių Departamento, Statistikos Biuro, Susisiekiimo Ministerijos bendrųjų išlaidų plačiųjų ir siaurųjų geležinkelių, Pašto, telegrafo ir telefono valdybos, Plentų ir Vandens kelių valdybos, Teisingumo Ministerijos, Vidaus Reikalų Ministerijos, Švietimo Ministerijos sąmatos sumanymai.

Po to seka Žemės ūkio ir Valstybės Turtų Ministerijos etatų papildymo sumanymo I-as skaitymas ir Susisiekiimo oru įstatymo sumanymo trečias skaitymas.

145-as gruodžio mėn. 2 d. posėdis.

Pirmininkauja Steigiamojo Seimo Pirmininkas **A. Stulginskas**.

Vidaus Reikalų Ministeris p. **Skipitis** atsako į Steigiamojo Seimo nario **Krupavičiaus** pa-

klausimą apie svetimšalių įvažiavimo Lietuvos, reguliavimą ypač iš Rusijos, nurodydamas, kad svetimšalių skaičius dabar yra sunormuotas ir likę 10% nesudaro valstybei jokio pavojaus, nes jie arba dėl senumo yra prisiglaudę, arba vargšai žmonės. O jei kas būtų pavojingas ir atvažiuotų pas mus, kad sugrąžinti valstybę, tai jis visuomet pasistengs turėti kuo geriausius dokumentus. Atstovas **Krupavičius**, papildydamas savo paklausimą pabrėžia, kad svetimieji sudarą didelio pavojaus Lietuvai. Jie sudarą „Stačėčnyj Komitet“. Jie įkūrę bolševikų spaustuvę ir dalija bolševikų literatūrą, kur tik buvo ruoštas koks nors prašaištingas kraštui darbas—tai vis ačiu svetimiejiems. Jei tuo būdu eis ir toliau, tai mes paliksime ir be darbo, ir be duonos, ir be būtų ir ateisime Lietuvą ligi to, lig ko nuėjo Gruzija.

Toliau Vidaus Reikalų Ministeris atsakinėja į atstovo **Šmulkščio** paklausimą, kodėl p. **Babianskis** ir jo draugai dažnai lankos Užsienių Reikalų Ministerijoje ir kodėl jo draugai laisvai ir viešai varo antilietuvišką politiką Lietuvoje ir į Steigiamojo Seimo **Steponavičiaus** paklausimą dėl pirmos nuovados viršininko padėjėjo buto paėmimo. Atsako **Žemės ūkio ir Valst. Turtų Ministeriui** p. **Aleksaitis** į Steigiamojo Seimo narių **Beržinskio** ir **Žitinevičiaus** paklausimus, svarstomas Ministerio be portfelio **Žydų** reikalams sąmatos sumanymas.

Po to seka Valstybės Kontrolės sąmatos sumanymas, Valstybės spaustuvės sąmatos sumanymas, Užsienių Reikalų Ministerijos sąmatos sumanymas, Finansų, Prekybos ir Pramonės Ministerijos etatų papildymo sumanymas, Šiaulių apygardos teismo įsteigimo ir Kauno apygardos teismo etatų sumažinimo įstatymo sumanymas ir **M. Čiurlionies** paveikslų galerijai įruošiti įstatymo sumanymas.

146-as gruodžio mėn. 6 d. posėdis.

Pirmininkauja Steigiamojo Seimo Pirmininkas **A. Stulginskas**.

Minist. Pirmininkas **Dr. Grinius** atsako į Steigiamojo Seimo nario **Jokanto** paklausimą dėl neatsakinėjimo per 3 dienas į paklausimus, nurodydamas, kad jis nesuspėjęs, nes paštas nesąs gerai sutvarkytas ir be to ministrai esą užversti savo darbais. Toliau Ministeris Pirmininkas atsako į Steigiamojo Seimo nario **K. Bielinio** paklausimą dėl Siesikų dvarininko **Daugelos** paskirtų rekvizicijų neatidavimo ir dėl trukdymų vykdyti rekvizicijų tarnybos nusprendimą rekvizuoti jo namus Siesikų miestelyje ir nurodo, kad **Daugela** įteikęs Ministerių Kabin. prašymą atleisti jį nuo rekvizicijų. Prašymas liko atmestas ir **Ukmergės** intendantui buvo įsakyta vykdyti nusprendimą. Toliau svarstoma **Krašto Apsaugos** Ministerijos sąmatos sumanymas uždaromis durimis. Po perstogės svarstoma socialdemokratų skubota Ministeriui Pirmininkui ir **Krašto Apsaugos** Ministeriui interpeliacija dėl spekuliacijos ir dėl **Joniškio** sulaikytų trijų vagonų cukraus, miltų ir 470 pūdų sacharino. Interpelacija priimama, kaip skubota. Tame pat posėdy svarstomas Pradedamųjų mokyklų įstatymo sumanymo tęsinys. **Aks.**

© Kas klausia, tas neklysta. ©

Kls.

Ar galima 1 metus išstarnavus gauti vienam mėnesiui atostogų?

J. Ruplenas.

Ats.

Tą tėsę jus turitė. Tuo reikalu turitė kreiptis savo tiesioginį viršininką. **Red.**

Kls.

Kėlėms metams priimami savanoriai?

J. Kimsas.

Ats.

Vieniems.

Kls.

Ar galima po šešių mėnesių išstoti iš kariuomenės.

Ats.

Negalima.

Kls.

Ar jau prasidėjo mokslas aviacijos mokykloje?

Ats.

Prasidėjo mokam. eskadrilėje.

Kls.

Ar galima stoti į aviaciją turint 16 metų?

Ats.

Negalima.

Kls.

Kur galima gauti knygų pasiskaititi?

Ats.

Karo Mokslo Skyriaus knygyne Gen. Štabe, Valstybės knygyne (Seimo rūmai).

Kls.

Ar galima tarnaujant raštinėje, laisvu laiku užsiliūti civilinėse įstaigose?

Ats.

Dalis viršininkui sutikus, galima.

Kls.

Ar raštininkas eilinis kareivis turi teisę nešioti revolverį?

Ats.

Neturi.

Ir pirmą kartą pasirodė scenoje bendromis karių pajėgomis sudarytas, stygų orkestras atliko keletą muzikos dalykų. Žodžiu, vakaro programa buvo taip įdomiai atlikta, kad reikėjo gailėti kodėl taip mažai trumpų dalykų pastatyta, nes po to prasidėję žaismal ir šokiai, kaip paprastai, nieko nauja nebedavė.

Prie progos negalima nepaminėti įeinamųjų bilietų pigumo: kareiviams tik 3 auks., o visiems kitiems neaukščiau kaip 15 auks., kas ir gi pas mus naujas reiškinys. Tas sutraukė pilnutėlę Montvilo salę veik vienų karių, o mūsų švietimo komisija patarnavusi daugumai savųjų gavo apie 1500 auks. pelno.

Mūsų Jonukas.

ŽINIOS

Lietuvoje.

Brazilija pripažino Lietuvą de jure.

Atvažiuos Apaštališkas Vizitatorius. Iš Romos į Lietuvą atvažiuoja Apaštališkas Vizitatorius prof. Antanas Zechchini ir jo sekretorius Andriano Bouton.

Užsienio reikalų ministeris Dr. Purickis š. m. gruodžio 9 d. įteikė p. Ministeriui Pirmininkui prašymą paleisti jį nuo Užsienio Reikalų Ministerio pareigų.

Gaisrų nuostoliai Lietuvoje. Pil. Aps. Departamente surinktos žinios apie gaisrų nuostolius Lietuvoje per pirmą šių metų pusę. Pasirodo, kad nuo sausio 1 d. iki liepos 1 d. š. m. Lietuvoj sunaikinta ugnies įvairių turty arti 19.234.000 auks. Daugumas gaisru, kilo iš neatsargumo, 9 nuo žaibų ir perkūno, 7 per padegimą.

— Už slaptą degtinės varimą per pirmą šių metų pusmetį Lietuvoj nubausta 1040 degtinės diktuvų į sumą 670.000 auks.

— Naujas plentas. Plento tiesimo nuo Meškikių ligi Telšių darbas, kuris buvo sustabdytas dėl šių stokos, nuo Naujų metų manoma pradėti baigti.

Lietuva ir užsienis.

— Latvių Mokytojų S-gos pakvietimas. Lietuvos Mokytojų Prof. Sąjungos C. Vald. gavo iš Latvių Mok. S-gos Pirmininko tokį pakvietimą:

Mūsų Brangūs Kolegos! Mes jau perėjome pirmą fazę ir įgijom, kas užvis brangiausia: laisvę ir nepriklausomybę. Eidami į antrą fazę, mes privalom šias brangias dovanas saugoti ir kūrėti savo ateities gyvenimą. Sutekdami savo pajėgas, lengviau ir greičiau pasieksim šio tikslo. Mūsų istorinės ir geografinės padėties panašumas sujunge mus praity, o mūsų intelektualiai interesai dar labiau sujungs mus ateity. Mūsų Vyriausybės siekia mūsų tautų politinio sujungimo, o mes stengsimės įvykdyti pedagoginę sąjungą.

Tuos klausimus aptarti, mes kviečiame Suomijos, Estijos ir Lietuvos mokytojų delegatus aplankyti mus nuo gruodžio 29 ligi 31 d.

— Sugrižo Danų konsulas. Danų konsulas p. Biering grįžo iš atostogų ir pradėjo eiti savo pareigas Kaune.

— Latvių rašytojas Švabe, kuris buvo šią vasarą apsilankęs Lietuvoje ir Rozitis pravažiuodami iš Rygos—Berinan, Kauno stoty turėjo pasikalbėjimą su lietuvių laikraštininkais.

KARIŲ TEATRAS.

Vakaras.

Šių metų Lapkričio mėn. 25 d. 10 pulko karių klube puskarininkių mokykla surengė vakarą. Vaidino: „Senovės Kariai“, vienaveiksmis vaizdelis iš senovės lietuvių šeimyninio gyvenimo ir antras „Gyvas numeris“—triveiksmė komedija. Nors artistai ir neįprate scenoje tačiau vaidino ganėtina.

Publikos buvo pilna salė, beveik visi kariai. Reikia pastebėti, kad miesto publika šalinasi nuo kareivių klubo vakarų; jeigu neskaityti nuolatinių kareivių klubo lankytojų tai klube buvo vien tikrai kariai ir kaikiurių karininkų žmonos. Laikas būtų kitokiom akim žiūrėti į Lietuvos kareivius, nes čia yra tas patsai jaunimas, ką ir visuose tėvynės užkampuose rasime. Jeigu visuomenė neprisidės prie kareivių švietimo, o šalinis, tai tuomet kareiviai matydami kad nuo jų šalinasi intelektą, savaimė pradės tvirtinti ir nepasitikėdami žiūrėti į visuomenę.

Kas—ne—kas.

N pulko vakaras Panevežy.

Nesenai pakeitusi kiek savo sąstatą, mūsų pulko švietimo komisija ūmu laiku parodė savo veiklumą, surengdama šeštadieny š. m. 26.IX pirmą vakarą—spektaklį.

Vakaro programa nebuvo turtinga, bet savo įvairumu parodė gerą rengėjų skonį. Suvaldinta „Gaila ūsu“, pasakyta pora juokingų žydiškų monologų: „Kellonė traukiniu“ ir „Svieto sutvėrimas“.

Iš Klaipėdos krašto.

— **Vidūno paskaitos.** Gruodžio 3 d. „Ryto“ viešbučio „Berliner Hof“ salėje p. Vydūnas turėjo paskaitą „Paskutiniųjų šimtmečių žmogus ir kultūra“, gruodžio 4 d. — „Iškilusio žmogaus sveikata ir veikimas“ ir numatoma dar trečia jo paskaita: „Dantės dieviška komedija“.

— **Muitas už prekes.** Klaipėdos krašto vartotojai džiaugsmingai sveikina Vokietijos vyriausybės jau keletas dienų imamą už įvežamas į Vokietiją iš Klaipėdos krašto žąsis įvežamo muito mokesnio 6 aukštinus svarus.

— **Pina sau ilzdą.** Prancūzai nupirko Kalveriškių dvarą, Silutės apskrity ir derasi dėl Paliumpių dvaro, Pagęgių apskrity. Po to keli Lietuvos žydai pirko Klaipėdos krašte keletą dvarų.

Iš Vilniaus.

— **Neleis diskusijų.** Želigoskis prieš išvažiuodamas pareiškė, kad neleis diskusijų dėl jo išvažiavimo, nes tai esą reikalinga valstybės labui. Jis pranešė, kad išleis dekretą apie rinkimus ir 2 atsisaukimus į gyventojus ir kariuomenę.

— **Rautas.** Lapkričio 29 d. Vilniaus miesto salėje buvo suruošta rautas gen. Želigovskiui pagerbti. Buvo pakviesti įvairių tautybių atstovai, išskyrus lietuvius, ir įvairios lenkų organizacijos. Iš gudų dalyvavo tik žinomas avantiurininkas Aleksiukas. Žydai susirinko gana dideliu skaičiumi. Į juos buvo atkreipta ypatingo dėmesio. Rubinšteiną Želigoskis pasikvietė prie atskiro staliuko ir ilgai kalbėjo Vilniaus Seimo šaukimo klausimu, ragindamas jį paveikti į žydus, kad šie dalyvautų rinkimuose į Vilniaus seimą.

— **Vakarienė D-rui Jonui Basanavičiui pagerbti.** Lapkr. 24 d. buvo paruošta lietuvių piliečių vakarienė Dr. Jonui Basanavičiui pagerbti. Dalyvavo daugiau per 100 svečių — vietinių lietuvių, išskyrus Trakų dekaną, kuris atvyko čia pasveikinti Jubiliatą. Iš kitų tautų buvo 3 gudų atstovai, lenkų p. Vrublevskis ir žydų d-ras Vigodskis ir d-ras Šabadas. Kalboms, pasveikinimams nebuvo galo; visi norėjo šį tą pasakyti, prisidėti prie Jubiliatą pagerbimo. Jaunesniųjų sudainuota. Visiems širdingai dėkojo D-ras Basanavičius.

— **Neįvykdomos svajonės.** Apie rinkimus į Vilniaus seimą „Kurjer Poranny“ rašo: Te nemano, kad išėjus gen. Želigovskiui ir atlikus balsavimą vadinamos Vid. Lietuvos gyventojų, bus lengva ir prasta prijungti Vilnių prie Lenkų. Realė politika neleidžia maitintis tokiomis neįvykdomomis svajonėmis.

— **Gyventojų Vilniuje paskutinėmis statistinėmis žiniomis yra 145 tūkstančiai.**

— **Al. Meištavičius stengiasi.** Iš Vilniaus telegrafuoja: „Laukiamas dekretas apie rinkimus Vilniaus seimam su Al. Meištavičiaus parašu. Daroma daug pastangų pritraukti į rinkimus gudus ir žydus“.

— **Svyruoja.** Ligi šiol Vilniaus žydai dar nenusistatė, ar jie dalyvaus rinkimuose, ar ne. Žydų darbuotojų dauguma už tai, kad susilaikyti nuo rinkimų, bet ir neagituoti Lietuvos naudai. Bet vis dėl to kai kurių žydų partijos dalys dalyvaus rinkimuose. („Gazeta Poranna“)

— **Kas gali dalyvauti Vilniaus selmo rinkimuose.** Rinkimuose gali dalyvauti visi tie gyventojai, kurie prieš 1921 m. lapkričio 1 d. pabaigė 21 m. vyrai ir moterys, kurie priklauso rinkimų teritorijai, yra: 1) visi tie, kurie yra įrašyti į vietines knygas Vilniaus teritorijos, Trakų, Ašmenos, Švenčionių, Braslavo ir Lydos (be valsčių, kurie guli kairiajam Nemuno krante), taip pat ir jų vaikai; 2) Asmenys, gimę rinkimų teritorijoje; 3) Asmenys, kurie prieš 1914 m. rugpjūčio 1 d. gyveno rinkimų teritorijoje nemažiau, kaip 5 metus; 4) Asmenys, kurie turi nejudamąjį turtą rinkimų teritorijoje ir kurie nuo 1919 m. sausio 1 d. gyveno krašte; 5) Asmenys, kurie darbuojasi savivaldybės institucijoje; 6) Asmenys, kurie darbuojasi valstybinėse įstaigose, išskiriant tuos, kurie neat-sako nei vienam iš aukščiau minėtų punktų, ir jei netarnavęs pirmiau jokioje valstybinėje įstaigoje rinkimų teritorijoje, pradėjo tarnauti tik po 1920 m. spalio 9 d. Be minėtų asmenų teisėmis naudojasi ir jų žmonos. Rinkimų pradžia gruodžio 5 d.

Užsieny.

— **Iš Karelijos, žiniomis iš Elsinkų, sovietų valdžia visai išvaryta.**

— **Galimi vaisiai.** Žinomas Prancūzų atstovas Vašingtono konferencijoje Briand, savo kalboje apie savo Amerikos kelionę, pasakė, kad, jo nuomone, Vašingtono konferencija ne tik patieksianti pagrindinių rezoliucijų, bet ir duosianti praktikos nusprendimų. Jei darbas vyks ir toliau taip, kaip ligi šiol vyko, tai galima esą laukti, kad konferencija greit pasibaigsianti. Jis pareiškė, kad iš Vašingtono konferencijos galima laukti svarbių vaisių pasaulio taikai. Nusiginklavimo sausumoj klausimas turis Prancūzams labai didelės reikšmės ir Briand tikisi, kad jam pavyks ne tik Amerikos visuomenę, bet ir pasaulį įtikinti, kad melagingos propagandos Prancūzams daromi priekaištai neteisingi.

— **Sukilimas Ukrainoj, kaip praneša iš Lvovo, laikomas pabaigtu.**

— **Bedarbių skaičius Londone, paskutinę savaitę padidėjo ir dabar siekia 1.832.400.**

— **Anglų kasiklų darbininkų streikas Lotaringijoje plačiai išsiplėtė ir apima jau visą Zaro ir Mozelio kraštą.**

— **Akcijų padirbimas.** Miuncheno kriminalė policija suėmė keliolika asmenų už milijonų vertės akcijų padirbimą, remiantis fantastinėmis žiniomis apie didelius žibalo šaltinius Rumunijoje.

— **Riaušės Londone.** Gruodžio 2 d. Ginkluoti vyrai užpuolė kalėjimą, iš kurio tuo pačiu metu mėgino pajėga išeiti ir kaliniai. Įvykusioje kovoje nukauta 2 policininkai. Policininkai, kalėjimo sargams padedant, laimėjo. Suimta 7 puolėjai.

— **Kiek žmonių neteko Vokiečiai.** Miuncheno medicinos savaitraščio apskaitymu, Vokiečiai ligi 1920 m. galo dėl karo ir taikos įvykių netekę 11 milijonų žmonių.

— **Italai prieš neteisingas žinias.** Italų senato užsienio komisija balsavo už tai, kad valdžia prižiūrėtų užsienio telegramas ir neduotų skleisti neteisingų žinių, kaip tai neseniai buvę su Briando kalbos atkartojimu.

— **Traukinių katastrofa.** Iš Vašingtono praneša, kad Filadelfijoje susitiko prie vienos popierių dirbtuvės du traukiniai. Sudegė 22 žmonės ir sužeista 24 žmonės, kurių keletas miria.

— Ne dyka! sluntinėja laiškus. Bolševikų valdžia vėl 5 kart pakėlė paštų tarifą ir dabar imama: už atvirutės siuntimą 2000 rubl., už uždara laišką 5000 rubl., o už apdraustą dar reikia pridėti 5000 rubl.

— Hymansas, Tautų Sąjungos Tarybos Pirmininkas, ant sausio 10 d. sukviėtė Tarybos posėdį.

— Rusai supirkinėja javus. Rusai vietoj pirke javų danuose už 15 mil. aukso dėl nepasisekimo prekybos derybų, perka kitur.

— Vokiečių vagonai Lenkijai. Versalės sutartis pripazinti Lenkijai 50 tūkstančių vagonų su prekėmis gruodžio 5 d. pradėjo plaukti iš Vokietijos.

— Petrapiilio pramonė kyla. Radio pranešimu, Petrapiilij pramonė kylanti ir jau susiorganizavę 5 metalurgijos trestai, vienas pluoštinis, vienas muilo. Be to 11 anksčiau susiorganizavusių trestų jau veikia.

— Žemės ūkio kursai Latvių kariuomenėje. Latvijos krašto apsaugos ministerija įkūrė kariuomenės žemės ūkio kursus.

Įvairios žinios.

— Suomijos tautos paminklas. M. Trakinis rašo: Netoli Elsinkų Felizene įsteigtas valstybinis muzėjus. Muzėjus apima plotą apie 10 hektų, aptvertas tvora. Čia naturalio didumo, kaip jie yra buvę pastatyti įvairūs trobesiai, ūkininkų ir kitų gyventojų luomų. Trobesiai tie su visais naminiiais įrankiais. Visa tai surinkta kartu eilėse ir labai gerai ir tinkamai vaizduoja šeiminkavusių žmonių gyvenimą. Įeiti į trobesius leidžiama visiems, kurie ten lankosi. Reikia stebėtis gyvenusių čia žmonių tvarka.

Praeitųjų laikų gyvenimas sustingo toj daiktų daugumoj ir kiekvienas daiktas laikomas čia turi gyvenusių čia prabočių žymių. Daug kas yra savotiška ir originalu ir padaryta gan sumaniai ir tikslingai. Daug kas dar kai kur galima matyti ir šiandien ir netikėtai muzėjuj, kaip pav., dūminės pirkelės, bet ir Pisko Pagiry ar Olonecko Karelijoj, o gal ir Lietuvoj.

Muzėjuj galima pamatyti sodžiaus kiemus, suomių ir karelių, originalus įrankius su įvairiais ūkio trobesiais, atskiri kambariai ir palapinės (būde'ės) su laivais, žūklavimo prietaisais ir medžioklės įrankiais. Šit loparių palapinė, smalos dirbtuvė, savo rankų darbo vandeninė lentpiūvė, originalis vėjinis malūnas. Senovinė bažnyčia su varpine ir kapai. Suomių rašytojo Kivi trobelė, kurioj jis gyveno, trobelė, spinta, lova, senobinis rašytojo šautuvas — visa senovės laikų.

Šitas muzėjus, tai knyga, kuri taip aiškiai vaizduoja praėjusįjį Suomių gyvenimą.

Ar ne metas būtų ir mums apie tai pasirūpinti, kad ir mes surinktume ir išlaikytume tinkamai senovės liekanas—senovės trobesius, ūkio įrankius.. Be kita ko turim galvoj Zapiškio bažnyčią, kuri taip originali, tokia senutė, o istoriniu atžvilgiu labai įdomi išlikusi beveik nuo stambeldybės laikų. O ar maža rastųsi Lietuvoj tokių senobiškų daiktų, kurių žuvinas būtų labai neleistinas ir nedovanotinas.

— Kiek žmonių nužudė bolševikai. Rusų laikraštis „Vozroždenije“ einant bolševikų žiniomis skelbia bolševikų nužudytųjų žmonių statistiką; jie nužudė: 28 vyskupus ir arcyvyskupus, 1215 kunigų ir šventikų, 6575 profesorius ir mokytojus, 8800 gydytojų ir asistentų, 54650 armijos oficerių, 10600 policijos bei žandarmerijos oficerių, 260000 kareivių, 48500 žandarų ir policiantų, 12900 dvarininkų, 355250 visų rūšių proto darbininkų, 192350 amatininkų ir darbininkų ir 815100 valstiečių.

Oficialė dalis.

Apie karo valdininkus ir jų tarnybos eigą [STATYMAS.

Projektas.

1 §. Norintieji įgyti karo valdininko laipsnį privalo laikyti egzaminus.

a) išėję nemažiau kaip 4 klases lietuvių viduriniųjų mokyklų—vien iš karo dalykų;

b) išėję ne lietuvių mokyklų (viduriniųjų ir gimnazijų) nemažiau kaip 4 klases—be karo dalykų dar iš lietuvių kalbos, Lietuvos istorijos ir geografijos;

c) neišėję 4 kl. viduriniųjų mokyklų — iš karo dalykų ir iš bendrųjų dalykų 4 klasių apimtyje.

2 §. Visi einantieji karo valdininkų pareigas privalo laikyti egzaminus. Neišlaikiusieji du kart egzaminų siunčiami į rikiuotę.

3. Egzaminai vykdomi prie Karo Mokyklos 4 kartus per metus. Laiką ir egzaminų Komisijos sąstatą nustato Krašto Apsaugos Ministeris.

Pastaba: Į egzaminus kandidatams, kurie nėra išėję 4 klasių kurso, kviečamas taipgi Švietimo Ministerijos atstovas.

4 §. Egzaminuojant kandidatų žinios kainojamos penkių laipsnių sistema.

5 §. Egzaminų rezultatai pristatomi Kr. Aps. Ministeriui patvirtinti ir paskelbti įsakymuose Kariuomenei.

6 §. Išlaikusiems egzaminus išduodamas atatinkamas pažymėjimas. Išlaikusiems iš bendrojo kurso 4 klasių pažymėjimą tvirtina Švietimo Ministeris.

Pastaba I: Egzaminai iš 4 kl. laikomi bendros Švietimo Ministerijos nustatytos programos prisilaikant.

Pastaba II: Egzaminus iš karo dalykų karo administracijos, raštvedybos, vidaus, įgulos, drausmės ir rikiuotės statutų laikoma nustatytos Krašto Apsaugos Ministerijos programos prisilaikant.

7 §. Visiems Lietuvos kariuomenės karo valdininkams nustatomi aštuoni laipsniai, pradedant pirmuoju ir baigiant aukščiausiu—aštuntuoju.

8 §. Karo valdininko pirmasis laipsnis suteikiamas einant įstatymu karo valdininko pirmajam laipsniui įgyti. Pakeltiems jau seniau į karo valdininkus egzaminai nereikalingi.

9 §. Sekantį karo valdininko laipsnį įgyja karo valdininkai išstarnavę žemesniajam laipsnyje 4 metus

10. Pakėlimui į aukštesnįjį karo valdininko laipsnį, reikalinga:

1) atatinkama atestacija;

2) atitarnavimas žemesniame laipsnyje paskirto laiko;

3) tarnybos cenzas — pakėlimui į ketvirtąjį laipsnį — atitarnavimas vietoje su teisėmis kuopos vado karo laiku 1 metus ir taikos laiku 2 metus ir pakėlimui į penktąjį ir šeštąjį laipsnį — atitarnavimas vietoje su teisėmis bataliono vado karo laiku 1 metus ir taikos laiku 2 metus; pakėlimui į septintąjį laipsnį — atitarnavimas vietoje su teisėmis atskiro bataliono vado ar pulko vado karo metu 1 metus ir taikos laiku — 2 metus. Pirmą kart nustatant karo valdininko laipsnį — šis cenzas nereikalaujamas;

4) pradedant nuo 3 laipsnio reikalinga atatinkama etatinė vieta.

11 §. Už ypatingus pasizymėjimus tarnyboje ar karo lauke karo valdininkai gali būti pakelti į sekantį laipsnį ir nesant sąlygų, nurodytų 10 § p. p. 2, 3 ir 4.

12 §. Laipsniai nustatomi tik karo valdininkams Lietuvos piliečiams, užimantiems etatinės vietas ir mokantiems praktikoje lietuvių kalbą; lietuvių kalbos nemokantieji ir tarnaujantieji jau Lietuvos kariuomenėje, ar iš naujo priimamieji laikomi karo valdininkais pirmojo laipsnio. Išlaikius jiems egzaminus iš lietuvių kalbos, laipsnis nustatomas bendra tvarka.

13 §. Visi karo valdininkų laipsnių nustatymai įteikiami Valstybės Prezidentui patvirtinti ir skelbiami „Kariuomenės Įsakymuose“.

14 §. Karo valdininkams, pakeltiems į pirmąjį laipsnį po egzaminų vyresniškumas nustatomas nuo išlaikytų egzaminų dienos. Visiems kitiems — nuo atitarnavimo dienos žemesniame laipsnyje 4 metų (10 § 2 p.) arba nuo to pasizymėjimo, dienos už kurį pakeliamas aukštesnis laipsnis (11 §).

15 §. Rusų Armijos karo valdininkai ar turinti rusų civilinius laipsnius pakeliami į atitinkamus karo valdininkų laipsnius šiuo būdu:

1. Tarnybos laikas Rusų Armijoje ar civilinėje įstaigoje baigiasi 1 d. lapkričio 1917 metais;

2. Buvusiems tuo laiku aukščiausiam laipsnyje laipsnis pakeičiamas atitinkamu Lietuvos kariuomenės karo valdininko laipsniu su turimu tuo laiku vyresniškumu, plius tarnyba Lietuvos armijoje toliau nurodomu būdu:

a) Kollezskij-registrator — karo valdininku pirmojo laipsnio su tarnybos vyresniškumu iki 1 lapkričio 1917 m. plius dveji metai vyresniškumo.

b) Gubernskij-sekretar — karo valdininku antrojo laipsnio su tarnybos vyresniškumu iki 1 lapkričio 1917 metų, plius vieni metai vyresniškumo;

c) Kollezskij-sekretar — karo valdininku antrojo laipsnio, su tarnavimo vyresniškumu iki 1 lapkričio 1917 metų plius dveji metai vyresniškumo;

d) Tituliarnyj-sovietnik — karo valdininku trečiojo laipsnio su tarnybos vyresniškumu iki 1 lapkričio 1917 metų plius dveji metai vyresniškumo;

e) Kollezskij-assesor — karo valdininku ketvirtąjo laipsnio su tarnybos vyresniškumu iki 1 lapkričio 1917 metų plius vieni metai vyresniškumo;

g) Nadvornyj-sovietnik — karo valdininku penktojo laipsnio su tarnybos vyresniškumu iki 1 lapkričio 1917 metų;

i) Kollezskij-sovietnik — karo valdininku šeštojo laipsnio su tarnybos vyresniškumu iki 1 lapkričio 1917 metų;

k) Statskij-sovietnik — karo valdininku šeštojo laipsnio su tarnybos vyresniškumu iki 1 lapkričio 1917 metų plius treji metai vyresniškumo;

l) Diejstvitelnyj-statskij-sovietnik — karo valdininku septintojo laipsnio su tarnybos vyresniškumu iki 1 lapkričio 1917 metų;

m) Tainyj-sovietnik — karo valdininku aštuntojo laipsnio su tarnybos vyresniškumu iki 1 lapkričio 1917 metų;

n) tarnyba visų „zauriad vojenych činovnikov“ ar „činovnikov vojenago vremeni“ rusų armijoje iki 1 lapkričio 1917 metų skaitomi metai už metus plius vieni metai vyresniškumo.

P a s t a b a: Nustatant laipsnius einant šiuo įstatymu, cenzas numatytas 10 § 3 p. nereikalaujamas.

16 §. Tarnyba Lietuvos kariuomenės kūrime pradžioje skaitoma: įstojusiems nuo 1 gruodžio 1918 metų iki 1 kovo 1919 metų, 1 diena ligi 10 dienų; nuo 1 kovo 1919 metų iki 1 gegužės 1919 metų, viena diena ligi 6 dienoms. Įstojusiems vėliau — vyresniškumas skaitomas nuo dienos faktinio pareigų ėjimo.

17 §. Baigę aukštąją mokyklą (universitetą ar tolygias mokyklas) gauna 4 metų vyresniškumą; baigę aukštesniąją mokyklą (gimnaziją ar tolygias mokyklas) gauna vienus metus vyresniškumo.

18 §. Visi karo valdininkai nešioja atitinkamas laipsniams žymes ir gauna pilną pagrindinę algą sulig laipsniu ir už pareigų ėjimą, sulig užimama vieta.

19 §. Algos atžvilgiu laipsniai prilyginami:

- pirmasis — leitenantui,
- antrasis — vyr. leitenantui,
- trečiasis — kapitonui,
- ketvirtasis — majorui,
- penktasis — pulkininkui leitenantui,
- šeštasis — pulkininkui,
- septyntasis — generolui leitenantui,
- aštuntasis — generolui.

20 §. Šiuo įstatymu pakeičiama „karo valdininkams algų nustatymas sulyginant su karininkų algomis“ (1920 m. vasario 7 d. Vyr. Žin. 20 Nr.); algų nustatymo karininkams pagal laipsnius ir užimamas vietas įstatymo papildymas“ (1920 m. balandžio m. 12 d. Vyr. Žin. 28 Nr.) ir įstatyme apie atsargos karininkus ir karo valdininkus (1920 m. Vyr. Žin. 22 Nr.) karo valdininkai prilyginami karininkams.

Pasirašė: Krašto Apsaugos Ministeris J. Šimkus.

Redakcijos atsakymai

St. Kubiliui. Tamstos eilėraštis gražus savo forma, bet turinys persilpnas. Kokiam daliai laikraščio tiktų, bet „Kariui“ netinka.

J. Skirmantui. Jeigu Tamstos viršininkas sutinka, tai galima. Kreiptis pas Karo Lauko Milicijos Mokyklos viršininką.

P. Grinevičiui. Kareiviai paleidžiami neapžėtam laikui atostogų su šneliais, bet sugrįžę namo turi tuos šnelius gražinti.

V. Šuminui. 1) „Vyties Kryžiaus“ statutas dar neišėjo, bet jau rašomas. 2) Jokio ypatingo atlyginimo savanoriams, nenorintiems imti žemės kol kas nenumatoma. 3) Negali.

Bernatoniui. Tamstos eilėraščius nusiuntė „Sekmajai Dienai“.

Klovui. Negali.

S K E L B I M A S.

Aukštųjų Karininkų Kursų Viršininkas skelbia:

1922 m. vasario m. 1 diena paskirta 2-os aidos užsiemimų pradžia.

Visi norintiėji į minėtą laidą stoti karininkai turi komandos keliu apie tai pranešti.

Įstojimo sąlygos: 1 metai tarnybos Lietuvos armijoje ir atitinkama dalies vado atestacija.